

Джерела та література

1. Статистичні збірники Державного комітету статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Ховрак І. В. Соціальна відповідальність закладів вищої освіти як каталізатор збалансованого регіонального розвитку: монографія. Кременчук: ПП «Бітарт», 2020. 392 с.

Хомич Л. – аспірантка
Хмельницький національний
університет

Роль лідера у зменшенні ризиків інноваційного розвитку підприємства

Сучасний стан глобальної економіки характеризується переважанням впливу транснаціональних компаній на процеси конкурування і частоти конфліктної ринкової взаємодії суб'єктів господарювання. Завдяки своїй економічній потужі ТНК виграють у конкурентних перегонах на більшості традиційних сегментах ринку і менш потужним економічним гравцям доводиться відшукувати/створювати для себе ринкові ніші з невеликою споживчою ємністю. В умовах вільного доступу до інформації про ринкові пропозиції і запити споживачів, а також за наявності достатнього рівня знань про тенденції науково-технічного прогресу такі ніші можуть створюватись навіть за незначного обсягу інвестицій. Це посилює роль знанневих ресурсів у формуванні конкурентних переваг малих підприємницьких структур. Однак здебільшого висока динаміка нових ринкових пропозицій властива сфері обслуговування – у виробничих галузях нові пропозиції споживчих цінностей з'являються набагато рідше. І однією з причин є більша капіталомісткість виходу у нові сегменти ринку, а значить – ризики неприйняття новинок ринком набагато істотніше впливатимуть на фінансовий стан підприємства. Тому доволі часто керівництво вітчизняних підприємств відмовляється від рішень про його інноваційний розвиток (який передбачає радикальні зміни у структурі здійснюваних бізнес-процесів), надаючи перевагу інкрементальним інноваціям, що лише дещо поліпшують або розвивають базовий зразок продукції. За такого підходу до управління бізнесом ймовірність його динамічного зростання невисока, а режим функціонування наближається до безприбуткового.

Іншими можуть бути ринкові перспективи тих підприємств, чії керівники дотримуються стратегії проактивного лідерства – оперативно використовуючи переваги «інформаційної асиметрії» [1] для створення й матеріалізації нових знань, а відтак – їх реалізації у проектах інноваційного розвитку. Такі лідери, керуючись логікою економічних законів і власною інтуїцією, а також – реалістичним сприйняттям дійсності, беруть на себе сміливість реалізації нестандартних і ризикованих рішень. На прийняття їх рішень впливає багато чинників – не тільки суто економічних, а й тих, що лежать у площині цінностей людини, її життєвих пріоритетів та які визначають особливості організаційних відносин, а значить – ефективність організаційної взаємодії у керованій ними бізнес-структурі.

У проектах інноваційного розвитку забезпечити ефективність організаційної взаємодії надзвичайно важливо – для зменшення помилок учасників в ході його реалізації. Це завдання належить до сфери відповідальності лідерів і потребує формування дієвих мотиваційних важелів. Тому метою цього дослідження визначено виокремлення чинників, що впливають на формування мотиваційного поля учасників проектів інноваційного розвитку.

Проекти інноваційного розвитку будь-якого підприємства у своїй основі містять значну інноваційну складову – навіть тоді, коли проектом передбачається упровадження придбаної технології. Адже налагодження нових процесів, запуск виробництва нової продукції чи її виведення на новий ринок – це завжди деяка нова сукупність чинників, які впливають (позитивно чи негативно) на сам процес упровадження нового (табл. 1 побудована з урахуванням [1]).

Види і характеристика ризиків проектів інноваційного розвитку

Види ризику	Характеристика
Інституційні	Зумовлені неочікуваними змінами в законодавстві або його недосконалістю
Кредитні	Зумовлені неповерненням або частковим чи несвоєчасним поверненням кредитів
Політичні	Ймовірність зменшення прибутку чи отримання збитків внаслідок політичної нестабільності
Технологічні	Пов'язані з помилками в налагодженні нових технологічних процесів, внаслідок чого не забезпечується належні якість випуск продукції
Виробничі	Зумовлені проблемами нераціонального використання сировини, логістичними прорахунками, помилками в організації бізнес-процесів, які спричиняють зростання собівартості, збільшення втрат робочого часу та 220н.. в ході налагодження виробничої діяльності за новим проектом
Комерційні	Зумовлені прорахунками в організації процесів реалізації товарів і послуг
Маркетингові	Спричинені неточним прогнозуванням ємності нових сегментів ринку
Інвестиційні	Зумовлені порушенням структури та графіка надходження інвестицій
Управлінські	Спричинені недостатньо обґрунтованими і помилковими рішеннями менеджерів різних ланок і рівнів управління

Отже, кожен інноваційний проект реалізується в певному бізнес-середовищі, де діють багато-ризик-факторів. Їх недостатньо кваліфіковане врахування тягне за собою помилки, а значить – ризики несвоєчасного виконання певного етапу робіт. І чим кваліфікованішими є учасники проекту розвитку, тим менше помилок вони допустять. А їх належна мотивація до успіху дає змогу краще вибудувати співробітництво. Тому формування компетентної і вмотивованої проектної команди має стати пріоритетом лідера – загальний успіх визначається здатністю індивідів до ефективної організаційної взаємодії. А вона, в свою чергу, сприяє синергії спільної діяльності.

У теорії лідерства є низка ключових положень, які дають змогу розуміти, яким чином лідер може формувати ефективну організаційну взаємодію. Одним із них є ефект самонавчання, який описує процес формування поведінкових стереотипів. Він найбільш яскраво проявляється через організаційну культуру, яка є відображенням позицій топ-менеджменту про те, які саме типи організаційної поведінки мають сприйматися працівниками підприємства як необхідні умови досягнення загального (і, водночас, особистісного) успіху. «Посередництвом своїх дій люди створюють умови середовища, які у відповідь впливають на їх поведінку. Досвід, породжений поведінкою, також частково визначає те, ким стає людина і що вона може робити; це у свою чергу, впливає на її наступну поведінку» [2, 345]. Ці слова А. Бандури, одного із представників сучасної теорії лідерства, повсякчас підтверджуються практикою.

Завдання лідера – показувати такі приклади поведінки, які б вселяли у послідовників віру в успіх – адже в ході реалізації інноваційних завдань не завжди такий успіх є очевидним і не кожен наступний крок прогнозовано зумовлений попередніми позитивними досягненнями. М. Гіст та Т. Мітчелл, опираючись на результати своїх досліджень організаційної поведінки дійшли такого висновку: «люди, які думають, що їм вдасться впоратися із завданням (висока самоефективність), виконують його краще, ніж ті, хто вважає, що не впорається з ним (низька самоефективність)» [3, 185]. Тобто, вони вказують на існування чіткого взаємозв'язку між самоефективністю і трудовими показниками, а також зазначають, що «само ефективні» працівники більш витривалі до стресу. А це дуже важливо в контексті реалізації проектів інноваційного розвитку, які більш ніж будь-які інші, наповнені стресовими ситуаціями.

Показуючи приклади ефективної самореалізації, лідери формують і загальну культуру організаційної взаємодії, додаткового підкріплюючи її відповідними стимулами. Закон ефекту (law of effect) гласить: «Із декількох реакцій індивідуума на одну і ту ж ситуацію з більшою ймовірністю будуть повторені ті із них, які супроводжуються або за якими близько йде задоволення (підкріплення)... ті ж, які супроводжуються дискомфортом (покаранням)... будуть

повторені з меншою ймовірністю» [4, 244]. При цьому, як впливає із теорії організаційної поведінки, важливо надавати перевагу стимулам, а не покаранням, що в підсумку закладатиме мотиваційну основу зміни поведінкових стереотипів найманих працівників.

Налагодження ефективної організаційної взаємодії здійснюється не тільки під впливом особистості лідера, а й чинників зовнішнього середовища. Серед них важливу роль відіграють інституційні чинники, які певним чином обмежують поле прийняття рішень топ-менеджменту у процесах обміну ресурсами і товарами між учасниками ринкової взаємодії, або надають певні переваги тим із них, діяльність яких є цінною в стратегічній перспективі. Дослідження впливу інституційних чинників на інноваційний розвиток вітчизняних підприємств стане предметом наступного етапу досліджень.

Джерела та література

1. Стадник В. В., Соколюк Г. О., Йохна В. М. Економічна безпека: сутність, чинники та інструменти мінімізації ризиків в контексті сталого розвитку переробних підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 2. С. 7–11.
2. Bandura A. Social Learning Theory. *Behavioral Approaches to Therapy, General Learning Press*/ J. T. Spence, R. C. Carson and J. W. Thibaut (eds.). Morristown, 1978. April. P. 344–358.
3. Gist M. E., Mitchell T. R. Self Efficacy: A Theoretical Analysis of Its Determinants and Malleability. *Academy of Management Review*. 1992. April. P. 183–211.
4. Thorndike E. *Animal Intelligence*. New York: Macmillan, 1911. P. 244.

Хорошун Ю. – здобувач ступеня PhD

Науковий керівник: д. е. н., проф.

Л. Проданова

Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси, Україна

Інвестиційні перспективи аграрного сектору економіки в умовах формування ефективного ринку землі

Український аграрний сектор має потужний виробничий та експортний потенціал, який може забезпечити економічне зростання держави в цілому, розвиток окремих територій країни, сільської місцевості зокрема. За розрахунками експертів Світового банку, 30-відсоткове підвищення продуктивності в сільському господарстві може сприяти зростанню валового внутрішнього продукту України на 4 % за п'ять років і на 12,5 % протягом 10 років [1]. Особливим інструментом, завдяки якому сільське господарство здійснює свій внесок у розвиток національної економіки, виступають інвестиції в аграрному секторі [1]. За розрахунками науковців Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки», лише в період 2015–2017 років кожна гривня інвестицій в основний і оборотний капітал аграрних підприємств забезпечувала в середньому на рік 0,295 гривні приросту прибутку до оподаткування, тобто термін окупності інвестицій в аграрному секторі становив 3,4 року [2]. За оцінками Світового банку, можливості для зростання ВВП щороку на додаткові 0,6–1,6 відсоткового пункту і залучення від 700 млн до 1,5 млрд доларів додаткових інвестицій на рік Україна наразі може отримати у результаті формування повноцінного вільного ринку землі в державі [3] (зокрема за рахунок зняття мораторію на продаж землі сільськогосподарського призначення).

Яким же чином інвестиційні перспективи аграрного сектору економіки в Україні пов'язані із відміною мораторію на продаж землі сільськогосподарського призначення? В сучасній вітчизняній та зарубіжній науковій літературі під інвестиціями розуміють вкладення капіталу з метою його збільшення в майбутньому. Згідно чинного національного законодавства: об'єктами інвестицій можуть бути будь-яке майно, в тому числі основні фонди і оборотні кошти в усіх